

Перед початком чергового засідання Президії НАН України 27 квітня 2011 року академік НАН України Б.Є.Патон вручив грамоти переможцям III фінального етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту НДР учням-членам Малої академії наук.

Також академік НАН України Б.Є.Патон вручив з нагоди 25 роковин Чорнобильської трагедії державні нагороди та відзнаки Національної академії наук України вченим НАН України, що брали участь у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи.

Він підкреслив, що аварія на Чорнобильській атомній електростанції 26 квітня 1986 року – це найбільша за масштабами й найстрашніша за наслідками техногенна катастрофа XX століття. Вона спричинила радіоактивне забруднення понад 100 тис. квадратних кілометрів території України, Білорусі та Росії. Постраждало майже 5 млн. осіб, з них понад мільйон – діти, забруднено 5 тис. міст та сіл цих трьох країн. Вплив аварії відчуло на собі населення значної частини Європи. Уперше світове співтовариство одержало сигнал того, що мирний атом таїть в собі постійну загрозу.

Національна академія наук України підготувала свого часу еколого-економічне обґрунтування безпечного розміщення та експлуатації атомних енергетичних об'єктів в Україні. Зокрема, у численних доповідних записках Академія обґрунтовувала недоцільність будівництва атомних електростанцій у верхів'ях української частини басейну Дніпра поблизу Києва. Але ці застереження вчених не були враховані, хоча подальший сумний перебіг подій довів їх справедливість.

Масштабні заходи з локалізації цієї страшної техногенної катастрофи та мінімізації її тяжких наслідків вимагали мобілізації значних матеріальних і людських ресурсів, залучення військових, наукових, інженерно-технічних працівників та спеціалістів багатьох міністерств і відомств.

У здійсненні практичних заходів, пов'язаних з ліквідацією наслідків аварії на ЧАЕС, брали участь понад 40 наукових установ та організацій Академії, працюючи у тісній співдружності з науковими колективами профільних підприємств та відомств республіки, з вченими і спеціалістами інститутів АН СРСР і, особливо, з Інститутом атомної енергії ім.І.В.Курчатова.

В цей період особлива увага приділялася четвертому зруйнованому енергоблоку, вирішенню проблем дезактивації промислового майданчика та прилеглої до станції території, питань водопостачання населення країни та захисту її водних ресурсів. Сьогодні упевнено можна сказати, що масштаби лиха, що сталося в 1986 році, були істотно зменшені завдяки зусиллям, в тому числі, учених НАН України.

Пріоритетними напрямками наукових досліджень за цією проблематикою, які проводили вчені Академії спільно з фахівцями Міністерства України з

питань надзвичайних ситуацій та захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи, були і залишаються проблеми збереження здоров'я людей, що постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, зміцнення та підтримка бар'єрів радіаційної безпеки, радіаційний захист населення, екологічна та соціально-економічна реабілітація забруднених територій, забезпечення якості питних підземних вод на території Київської промислово-міської агломерації, створення багатofакторної схеми районування її території.

Чорнобильська аварія викликала процес глибокого критичного аналізу стану справ у ядерній енергетиці. Більш того, вона змінила ставлення до ядерної енергетики не лише в країнах, які постраждали від неї найбільше. Змінилася деякою мірою і глобальна енергетична філософія. Уроки Чорнобиля, а нещодавно ще й Фукусіми, сумні, болісні, трагічні. Вони показали, що спільною метою і відповідальністю всіх країн повинна стати ядерна безпека. Ядерні інциденти не мають кордонів. Необхідно практикувати найвищі стандарти готовності до надзвичайних ситуацій та реагування – від проектування нових об'єктів, їх будівництва та експлуатації до подальшого закриття.

З доповідями, які охоплювали широке коло проблем, що виникли в результаті аварії на ЧАЕС, виступили провідні вчені НАН України. Були висвітлені такі питання: «Роль Академії наук в ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи» (академік НАН України В.Г.Бар'яхтар), «Незасвоєні уроки Чорнобиля» (академік НАН України В.М.Шестопапов), «Радіобіологічні та радіоекологічні наслідки Чорнобильської катастрофи 25 років потому» (академік НАН України Д.М.Гродзинський), «Демографічні наслідки Чорнобильської катастрофи» (академік НАН України Е.М.Лібанова), «Епідеміологія професійної променевої катаракти у ліквідаторів аварії на ЧАЕС» (академік НАН України Ю.І.Кундієв), «Науково-технічні аспекти розвитку атомної енергетики. Уроки Чорнобиля» (академік НАН України І.М.Вишневський), «Вклад вчених-хіміків у ліквідацію наслідків Чорнобильської катастрофи» (академік НАН України В.В.Гончарук).

Підсумовуючи ці виступи академік НАН України Б.Є.Патон відзначив, що залучення вітчизняних науковців до вирішення питань, пов'язаних з мінімізацією і ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи, було виправданим та економічно ефективним. Проте останнім часом спостерігається суттєве зниження державної підтримки досліджень з чорнобильської проблематики, головна увага приділяється питанням, пов'язаним з будівництвом конфайнменту і сховищ радіоактивних відходів.

Однак аварія на Фукусімі ще раз переконала світ у тому, що подібні аварії неможливо усунути без того наукового підґрунтя, яке закладалося при ліквідації наслідків попередніх, в тому числі Чорнобильської, катастроф. Тому науковці повинні продовжувати активні дослідження цієї проблематики і пропонувати державним органам свої виважені та ефективні рішення з безпечного розвитку ядерної енергетики.

Крім того, Президія НАН України розглянула питання про затвердження директорів наукових установ НАН України, а також заступників академіка-секретаря та членів бюро Відділення інформатики НАН України; про результати атестації молодих учених-стипендіатів Президента України та конкурсу на здобуття стипендій Президента України для молодих учених на поточні вакансії; про результати атестації молодих учених-стипендіатів НАН України та конкурсу на здобуття стипендій НАН України для молодих учених на поточні вакансії; про експертну групу НАН України з проведення наукової експертизи проектів нормативно-правових актів у сфері бюджетної та податкової політики; про внесення змін до складу Комітету наукової термінології НАН України; також було розглянуто низку кадрових питань та прийнято рішення про нагородження відзнаками Національної академії наук України.

Секретаріат Президії НАН України